

Laryngektomerad
i över 60 år

sid 4

Kjell, materialare i DIF

sid 5

Seminarier

sid 8-9

Riksstämman

sid 10-11

Ännu en svensk pärla

sid 12-13

Inbjudan

till "relax-helg

Mitten och sid 15

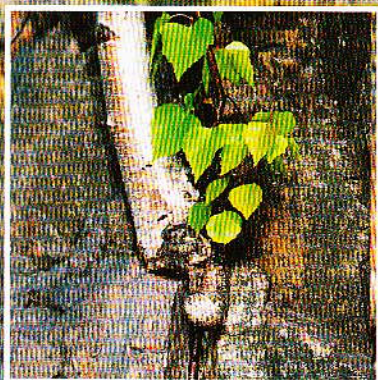

Foto Gunnar Schneider

*Var kommer
kraften ifrån?*

sid 15

LARY

Årgång 28 • Nr 2-2001

SVENSKA LARYNGFÖRBUNDET

KANSLI & REDAKTION

Barks Väg 14, 170 73 Solna

TEL 08-655 83 10 - FAX 08-655 46 10

TEXTIEL 08-655 43 20

E-POST laryngforbundet@telia.com

POSTGIRO 85 17 54-2

BANKGIRO 5703-3573

ANSVARIG UTGIVARE Bo Persson

REDAKTÖR Bo Zachrisson

MEDARBETARE I REDAKTIONEN

Sevinj Neimatova, Ragnar Sarin
Gunnar Schneider, Kerstin Wähler

FÖRBUNDSORDFÖRANDE

Bo Persson

Övre Hantverksgatan 20 A

831 36 Östersund

TEL 063-12 30 41

MOBIL 070-512 51 96

E-POST bo.persson.laryng@telia.com

GRAFISK FORM

Gunnar Schneider

E-POST gunnar@mbox424.svipnet.se

TRYCK

SCR Konst- och Kvalitetstryck AB

MATERIAL

till tidningen sänds till:

Svenska Laryngförbundet

Barks väg 14, 170 73 Solna

Märk kuvertet "Lary"

Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insänt, ej beställt material.

Insänt material returneras

endast på begäran.

Eftertryck och citering är tillåten om källan anges.

ANNONSER

1/1 sida färg 7.000:-

1/1 sida i svart 5.000:-

1/2 sida i svart 2.750:-

(180x139 mm)

(87x165 mm)

1/4 sida i svart 1.500:-

Spalt 56x265 mm 2.250:-

STIFTELSEN LARYNGFONDEN

Barks väg 14, 170 73 Solna

TEL 08-655 40 01

E-POST laryngfonden.kansli@telia.com

ORDFÖRANDE Gert Hall

Kastvindvägen 2, 231 55 Trelleborg

TEL 0410-489 65 - Fax 0410-489 59

MOBIL 070-524 89 65

E-POST

gert.hall@trelleborg.mail.telia.com

POSTGIRO 90 02 02-3, 91 82 58-5

BANKGIRO 5936-5338

I N N E H Ä L L

- 2 **Ledaren**
Ordföranden kåserar
- 3 **Tobaksfest i Umeå**
- 4 **Ulla Furstedt -**
laryngektomerad i över 60 år
- 5 **Kjell Lundkvist -** fotbollen tar hela hans tid
- 6 **Seminarium om rehabilitering i Umeå**
- 7 **Triptyk**
några ord från en anhörig
Leva och fungera
Göteborgsföreningen ställer ut
- 8 **Riksstämmans seminarium**
SLF:s årliga fest för ombuden
- 10 **Riksstämmans öppnande**
årets höjdpunkt
- 12 **Svenska pärlor**
Ragnars smultronställe nr två
- 14 **Återbesök -** Ewa Thors ser Prag från en ny synvinkel
- 15 **Var kommer kraften ifrån?**
"Relax-helg på Nässlingen"
- 16 **Kerstin, ny medarbetare**
Tips från Uppsalaföreningen
- 17 **Doktors spalt**
Läkaren svarar på frågor
Rätt lösning på La Kryss 4
- 18 **Nytt La Kryss nr 1/2001**

L E D A R E N

Så är vårt första verksamhetsår på det nya seklet passerat, ett år som vi får vara nöjda med allt enligt en riksstämma som genomfördes i enighetens tecken, under stämmans ordförande Carlösten Nordmarks lugna och sakliga ledning, med en bakgrund inom Cancerfonden, samt redaktör för VISIR:s tidning.

Riksstämman föregicks av ett seminarium dagen innan, med två mycket intressanta föredrag. Ett omfattande akut- och ambulans omhändertagandet av laryngopererade vid hastigt insjuknande. En broschyr innehållande instruktioner enligt ovanstående är under utarbetande, vi har för avsikt att vara klar med att distribuera broschyren under hösten 2001, till sjukhus, hälso-centraler, räddningstjänster etc. Det andra behandlade muntorrhet i samband med strålbehandling och åtföljande tandlossningsbesvär.

Vår kassaförvaltare Gert Hall avgick på egen begäran efter åtta framgångsrika år i styrelsen, för att helt ägna sig åt ordförandeskapet i Laryngfonden, samt ansvarig för fondens insamlingsverksamhet. Vi tackar Gert för hans uppoffrande och noggranna arbete som kassaförvaltare, mer om detta på annan plats i tidningen.

Så får vi glädjas åt att tandvårds-

kostnaden ev. kommer att sänkas till personer fyllda 65 år. Inom en snar framtid tror jag med stor säkerhet att åldersgränsen kommer att sänkas ytterligare. Fö får jag mig rapporterat att flera av våra medlemmar numera kommer i åtnjutande av en mycket liberalare bedömning för sina kostnader vid tandläkarbesöken.

Vi har tidigare ventilerat medlemsrekryteringen samt konstaterat att vi måste bli fler, ett led i detta är att Laryngförbundet och Laryngfonden tillsammans med regionalföreningarna skall besöka/kontakta de större sjukhusens onkolog avdelningar och där träffa personalen som ombesörjer strålbehandlingen av patienter med strup- och munhålecancer. Med tanke på vårt goda samarbete med logopederna vid landets sjukhus, samt vårt deltagande vid deras årsstämmor med ca 150 st logoped, där vi har nöjet att få vara lunchvärd, vilket är mycket angenämt. Vår förhoppning är att vi med ett ovan nämnda likartat samarbete samt med personalens hjälp inom onkologavdelningarna kan uppnå en sådan kontakt, att vi kan "fånga upp" strålningspatienter till att ev. bli medlemmar inom Laryngförbundet.

BO PERSSON

SVENSKA
LARYNGFÖRBUNDET

- ♥ har ett tiotal läns- och regionföreningar runt om i landet
- ♥ bevakar och tillvaratar medlemmarnas intressen
- ♥ arbetar aktivt för att hjälpa medlemmarna tillbaka till ett meningsfullt liv
- ♥ ordnar rehabiliteringsseminarier och -resor
- ♥ har sitt kansli i Stockholm
- ♥ arbetar för att starta samtalsgrupper för både patienter och anhöriga antingen via sjukvårdspersonalen eller i lokalföreningarnas regi
- ♥ ger ut tidningen (LARY) med aktuell information, artiklar och reportage
- ♥ har regelbundet kurser för förbundets och föreningarnas förtroendevalda samt antirökinformatorer
- ♥ håller kontakt med myndigheter och serviceorgan
- ♥ tillhör Handikapporganisationernas Samarbetsorgan
- ♥ är en av huvudmännen i Cancerfonden
- ♥ har kontakt med motsvarande förbund i andra länder
- ♥ har förtroendeanslutna läkare, tandläkare, logoped, kurator och dietist
- ♥ har instiftat den fristående Stiftelsen Laryngfonden

Tobaksfest arrangerades i Umeå

MARKNADSFÖRING Austria Tabak förbjöds nyligen av konsumentombudsmannen (KO) att fortsätta med tobaksfester riktade till unga människor.

Men under tisdagskvällen höll företaget en fest för ett 60-tal personer på krogen Blå kök och bar i Umeå.

– Vi hade bjudit in ett 60-tal stamgäster i åldern 23 år och uppåt till en sluten fest och alla dök upp. Allt förlöpte lugnt, berättade krogens ägare Tomas Lindgren på tisdagskvällen.

I samband med festen såldes cigaretter till ett pris av fem kronor asken.

– Vi kommer att försöka dokumentera festen och utreda den här saken närmare, sade avdelningsdirektör Agneta Kurtilla på Konsumentverket

till TT tidigare på tisdagen.

Tobaksföretaget arrangerade förra året fester i Göteborg, Malmö och Stockholm där man lanserade två nya cigarettmärken genom att sälja dem billigt. (TT)

Under denna rubrik ges det möjlighet att uttrycka sin åsikt i olika sammanhang. Insändaren och redaktionen efterlyser fler insändare!

– denna "nybet" var införd i Södermanlands Nybeter 010411

Tobaksfest arrangerad i Umeå

Att lagar, regler och förbud är till för att överträdas och totalt nonchaleras, det har vi kännedom om sedan länge, men att så flagrant och helt utan skrupler fullständigt "skita i" vad KO har för åsikt om vad som var på gång och därmed förbjudit den s k festen, vittnar med all önskvärd tydlighet om att det måste vara personer stående på så låg intelligensnivå, att de inte är tillräkneliga. Det enda de är ute efter, är att tjäna kovan på lättpåverkade och lättleda individer och utan den

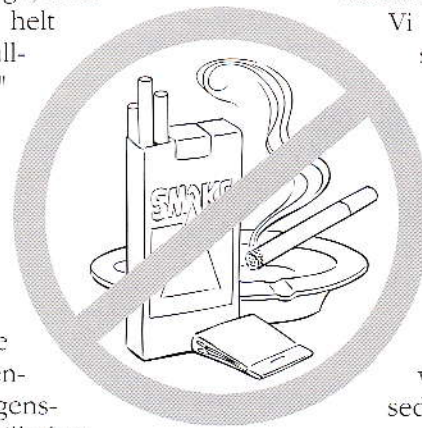
minsta tillstymmelse av samvete totalt ignorera och sabotera all information om tobakens hälsorisker och skadeverkningar.

Vi betackar oss för sådana "mullvadar" i vårt behjärtansvärda upplysningsarbete till våra medmänniskors liv och hälsa. Utvisa sabotörerna ur vårt samhälle – vi har fått nog av den sortens verksamhet för länge sedan.

Oxelösund 010422

Stig W Karlsson

LARYNGEKTOMERAD 1991 – RSÖ

Undertecknad medlem i Uppsalaföreningen, 210206-1633.

Om någon är intresserad av att diskutera eller debattera "tilltaget" är min adress: Stig W Karlsson, Gaffelstigen 4, 613 35 Oxelösund. Tel 0155-364 58 (anträffbar hela dagarna med vissa undantag).

Tack för en bra tidning och lycka till med den nya redaktionen!

Ulla

har levt som laryngektomerad i över 60 år

– Text Ragnar Sarin – Foto Gunnar Schneider –

**I mitten av maj för
Gunnar Schneider och jag till Borlänge
för att hälsa på en dam,
som enligt uppgift skulle ha blivit
laryngektomerad för 50 år sedan.**

Vi träffade två vitala åttioåringar med glimten i ögat - Ulla Furstedt och hennes man Sigvard i deras lägenhet i Kvarnsveden. Det visade sig att Ulla opererades redan 1940 som tjuugoåring! Hon hade länge varit väldigt hes och tog sig så småningom till lasarettet i Falun.

Man tog prover som skickades till Radiumhemmet för analys och det visade sig att hon hade en cancer tumör på stämbanden. Hon kallades till det då alldeles nyöppnade Karolinska Sjukhuset för undersökningar och efter att ha varit hemma i Aspeboda i två månader över sommaren opererades hon i augusti av en docent Frenckner.

Operation under lokalbedövning

Operationen gjordes under lokalbedövning och tog ett par tre timmar. Hon fick mat via sond under

tre veckor, men tyvärr tillstötte komplikationer i form av var i såret och Ulla blev kvar på KS i ett halvår. Under den här tiden fick hon också strålbehandling 14 gånger. Behandlingen tog på den tiden hela två timmar och var ordentligt ansträngande. Hon fick viss talträning av en talpedagog, men inga hjälpmedel. Någon kurator för hjälp till anpassning fanns inte.

Tvingades ut bland människor

Att komma hem till Aspeboda som ung flicka med hål på halsen och dåligt tal kändes inte lätt. Sigvard och Ulla hade redan sedan tidigare sällskap och det var Sigvard som tog henne i örat och tvingade henne ut bland andra människor. Tyvärr upptäckte de att många bekanta vek åt sidan för att undvika henne. Andra pratade bara med Sigvard och över huvudet på henne. Lyckligtvis utkristalliserades ett gäng på 12 personer som kom att trivas och ha roligt tillsammans. Det var ju beredskapstider och Sigvard var inkallad långa perioder. De hann dock gifta sig och fick också två barn födda -43 resp -45.

Spätta och Knutte

Ulla har varit hemmafru under alla år. Hon har aldrig använt stomafilter och har därför

Ulla Furstedt som opererade bort struphuvud och stämband redan 1940

alltid sytt sina egna kläder för att kunna dölja stomat. Hon har åkt mycket skidor och en fjällvecka har stått i programmet under många år. Hon har också suttit på bönpallen på Sigvards motorcykel under många semesterresor kors och tvärs i Skandinavien. Vatten har hon inte heller varit rädd för. Hon har till och med kunnat dyka genom att täppa till stomat med tummen (dock endast i Sigvards sällskap).

Äntligen någon annan laryngektomerad att prata med

Det skulle dröja över 50 år innan hon träffade någon annan laryngektomerad. Man tyckte för 8 år sedan på vårdcentralen att hon pratade så pass illa att hon borde ta kontakt med en logoped i Falun. Det blev Per Testad, som ju är ordförande i Laryngföreningen Dalarna och nu är både Ulla och Sigvard aktiva medlemmar.

Vilket radarpar!!!!

Ragnar Sarin

Ulla och hennes man Sigvard har levt ett lyckligt liv med Ullas handikapp.

Kjell

håller igång med fotbollen i Djurgårdens IF

– Text och foto Ragnar Sarin –

En söndag mellan hägg och syren for jag ut till Kaknäs på Norra Djurgården. Där finns Djurgårdens IF:s fotbollslags träningsanläggning och inbjudande gröna fotbollsplaner.

Förutom vad jag väntade mig att finna som omklädnings- och duschrum finns också ett välutrustat kök med kombinerad matsal/mysrum, stor tvättstuga och förrådsutrymmen för allt vad ett fotbollslag behöver i fråga om utrustning inrymt i en trevlig byggnad från mitten av 90-talet.

Materialare i DIF

Här på Kaknäs kretsar det mesta kring Kjelle och Sivan Lundkvist. Kjelle är A-lagets materialförvaltare och Sivan heltidsansälld allt-i-allo sedan tre år. Kjelle är djurgårdare sedan barnsben och Sivan blev det som nyanländ 16-åring från Narvik, då hon såg sin första match tillsammans med Kjell på 60-talet.

Upphovet till mitt besök var en tidningsartikel inför allsvenskans vårpmärlar. I den skrevs om "Mamma & pappa Djurgården". Av text och bilder framgick att Kjell var laryngektomerad. Vi hittade honom inte i vårt medlemsregister, men vi spårade honom så småningom och han lovade att ställa upp för en intervju.

Ledare för Stefan Rehn

Kjells ledarengagemang inom fotbollen började i Sundbybergs IK, där sonen Kjell spelade i ett pojklag tillsammans med en viss Stefan Rehn under Kjells ledning. Talangerna upptäcktes och värvades till Djurgården och på den vägen är det. Materialare för A-laget har Kjell varit

Kjell Lundkvist på Djurgårdens träningsplan vid Kaknäs.

sedan slutet av 80-talet. I det "civila" livet har Kjell varit transportchef på ett företag i returpappersbranschen.

Laryngektomerades 1998

Symptomen på Kjells cancer var att han fick besvär med att svälja. Tumören upptäcktes och efter strålbehandling laryngektomerades han på KS i april '98. Beskedet om cancer var naturligtvis ett hårt slag, men man hade redan tidigare i familjen positiv erfarenhet av cancerbehandling, då Siv opererats för bröstcancer. Arbetet som transportchef slutade inte förrän dagen för operationen. Att återgå efter operationen visade sig omöjligt, eftersom mycket av arbetet utfördes över telefon och Kjell tröttnade på att få telefonen slängd i örat av otåliga människor som inte hörde vad han sa. Så fungerar det emellertid inte på Kaknäs....

... i jargongen med fotbollsgänget, med träkningarna och den speciella lagandan har man också tid att säga ett va? för att klara ut begreppen. I DIF:s A-lag är idag de flesta spelarna heltidsproffs. Man tränar i regel två gånger om dagen och materialarens uppgift är att se till att

all utrustning finns framme då träningen ska börja. Spelarna har sina bestämda platser i omklädningsrummet och i god tid inför träningen har Kjell lagt upp de kläder och skor som behövs i en prydlig hög vid varje plats. Efter träningar och matcher ska allting tvättas, skor ska ses över och kanske måste dobbor bytas. Det värsta ståhejet för Kjells del är hemmamatcherna på Stadion. Då lastar han sin bil full på Kaknäs med 7 stora trunkar med kläder och handdukar (det sistnämnda även för bortalaget). 17 fotbollar ska också knös in – 5 plus 5 för uppvärmning och 7 matchbollar. Bortamatcherna är lindrigare för då slipper han handdukar och fotbollar. Verksamheten på Kaknäs pågår i princip året runt. Det är bara i november som det är stilla där, men då brukar det i stället barka iväg utomlands för träningsläger och eventuellt uppvisningsmatcher.

Jag frågade Kjell om han tänker mycket på sitt handikapp: "Nej det hinner jag inte göra och skulle jag få en stund över någon gång så njuter jag bara av att få vara här ute på Kaknäs som är så fantastiskt vackert".

Ragnar Sarin

Seminarium om rehabilitering i Umeå

– Av Gunilla Beling –

En eloge till Svenska Laryngförbundet, som tillsammans med Norrlands Universitet, tagit initiativ till en givande konferens i Umeå om rehabilitering av larynger och munhåleopererade.

Tack vare bidrag från förbundet, kunde man inbjuda framstående och kunniga föreläsare från såväl Nederländerna som vårt eget land.

Provox-ventilen

Den första dagen inleddes av Dr Frans J. M. Hilgers, Nederländerna. Han har utvecklat och lanserat Provox-ventilen. Mycket forskning bedrivs inom detta område och Dr Hilgers har samlat ett stort material att utgå från. Han framhöll att om ventilet inte fungerar bra, bör man ta reda på orsaken. Det finns ofta åtgärder att vidta för förbättring, t ex genom kirurgi eller speciella injektioner. Det kändes bra att få bekräftat, att det arbetssätt vi använder i Uppsala är enlighet med Dr Hilgers riktlinjer.

Lära sig känna lukt

Logoped Corina J. Van As, berättade om hur viktigt det är att kunna känna lukt. Det är väsentligt för skilda funktioner. Lukt kan t ex signalera fara, stimulera matlusten samt aktivera minnen av olika slag. Hon presenterade hur man med hjälp av en speciell teknik, kan träna upp sin förmåga att få in luft genom näsan. Det är svårt, att i skrift förklara hur detta går till. Det är viktigt att vi logopeder lär oss denna teknik, för att kunna förmedla den till våra patienter. Lukten är ett sinne, som vi hit-

Gunilla Beling och Marianne Berglind från Uppsala på Umeå rehabkonferens

tills inte ägnat så stort intresse, eftersom vi inte haft någon bra metod att arbeta efter. Tankeväckande och intressant!

Andra dagen

Dag nummer två presenterade Dr Hans Gustafsson, Örebro region-sjukhus, en studie om livskvalité hos personer med behandlad tumörsjukdom i mun- och halsregionen.

Ventiltal vanligast

Därefter talade logoped Jonas Karling, Karolinska sjukhuset, om "Svenska erfarenheter av rehabilitering vid huvud/halstumörer". Han beskrev talrehabiliteringen under de senaste tio åren. Vad gäller larynger, har man i det närmaste frångått vanligt matstrupstal till förmån för ventiltal. Han demonstrerade också olika hjälpmedel som stomaskydd, rengöringsborste mm.

Jonas poängterade att normalt taltempo, fullständiga meningar

samt god läppslutning är viktigt för förståelsen av talet hos munhåleopererade personer.

Han nämnde att det är vanligt bland dessa patienter att ha svårighet med att få i sig tillräckligt med näring. Hur viktigt det är att med olika metoder utreda vari svårigheterna består, för att kunna ge råd och hjälp på bästa sätt.

Tack-tack

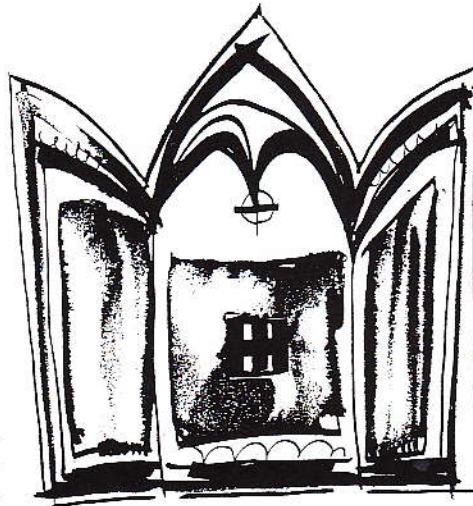
Ett varmt tack till logoped Karin Brunnegård för hennes arbete med att sammanställa ett givande program. Tack också till de logopedstudenter som på ett trevligt sätt presenterade de olika föreläsarna.

Logopederna Gunilla Beling och Marianne Berglind, Uppsala, kunde delta i dessa stimulerande dagar tack vare medel från Laryngfonden.

Triptyk

– Text och teckningar Eva Thors –

Håll huvudet högt.
Inte se bakåt,
inte nedåt – se framåt.
Det är lindansarens
överlevnadsregel,
och en av dem
balanserade sig fram
till mitt hjärta
för många år sedan.

Triptyken, en tredelad altartavla som innehåller tro, hopp och kärlek.

Tillsammans, på slak lina, tar vi oss nu steg för steg över den avgrund som heter laryngektomi. Det betyder att struphuvudet opereras bort och patienten får lära sig tala på nytt utan stämband och andas genom ett hål i halsgropen. Oftast drabbas storrökare av detta och lindansaren hörde förstas till deras tappra skara. Han började röka redan som barn på Norrbyskärs och fortsatte, mot bättre vetande, tills det blev helt omöjligt. Tiden runt operationen var oerhört...förtätad. Ja, det är nog det rätta ordet. Då stod vi varandra väldigt nära.

Triptyken

En tredelad altartavla, en triptyk, innehåller tro, hopp och kärlek. Och – ofrånkomligen – mänskligt lidande. När dessa drogs samman i

brännpunkten avdelning 56 i Lund, var allt hudlöst nära. Så här:

Din hand vinkade matt. Färdtjänstbilen tog med sig Linneas pappa i ett Aldrig Mer.

Du bar henne upp för trappan. Hon var en docka som måste lyftas försiktigt... Sedan gick du, åldrad av smärta och alla kläder för stora.

- En sista gång vinkade du.
- I morgon är det utan återvändo.
- "The voice from heaven will be gone."
- Så i döden, i vars väntrum du

suttit med nummerlappen i din trötta hand.

- I morgon ger den dig livet åter.
- Och tar din röst i pant.

- Lugn, alldeles stilla sitter du i dagrummet böjd över ett ark papper med pennan vilande mot orden.
- Halva halsen är borta. Urgröpt. En krater.
- Alfabetets fåglar kretsar över papperet i en sorgesång av tystnad.
- Och så detta: Ditt förvånande lugn.
- Aldrig har jag sett dig så samlad.

I morgon får du komma hem på permission.

- Vem är du då?
- Jag är lite rädd för i morgon. Den förödda halsens sår var svårt att se. Jag kunde inte sova i natt.
- Ditt lidandes historia sträcker sig mer än ett år tillbaka – och dess långa litanian är inte slut.
- Jag är lite rädd för i morgon. Och alla kommande dagar.

So, help me God.

Och dig.

"Leva och fungera"

– utställning på Svenska Mässan i Göteborg 13-15 mars 2001.

Mässan gick ut på att visa hur man på ett bra sätt kan leva och fungera med olika typer av handikapp och också att lära ut hur de olika hjälpmedlen fungerar. Vi i göteborgsföreningen hade hyrt en monter och vi hade med oss broschyrer och planscher som vi fått från förbundet. Vi hade också fått låna mycket material från Atos via deras försäljare Birgitta Radeberg. Besökarna var väldigt intresserade och vi delade säkert ut ett tusental

broschyrer. Några av oss fick även anledning att visa hålet på halsen och hur vi bär oss åt då vi pratar. Folk var mycket frågvisa och det tyckte vi som stod där var roligt.

Mässan öppnade klockan 9.00 och slutade 17.00 och det var fullt ös ända till sista timmen. Besökarna kom i busslaster från stora delar av Sverige. Det var blandat sjukhusfolk, studerande och allmänhet, som var intresserade av de hjälpmedel som är vår hjälp med tal och

andning. Vi i föreningen tyckte att det var en fantastiskt lyckad utställning.

Till sist vill jag tacka alla som hjälpte till och gjorde att vi fick så fin kontakt med besökarna:

Logoped Ulla-Britt Tengstrand, Borås. Fale, Kennet, Gunnar och Mona

ORDFÖRANDE GÖSTA JORIEDE,
GÖTEBORGSFÖRENINGEN

Laryngförbundets
Seminarie och
Riksstämman
den 4-5 maj

Seminariet

– Text och foto Gunnar Schneider–

Seminariet avhölls med mycket intressanta föreläsare, och kvällens festmiddag var en höjare.

Efter incheckning och lunch öppnade vår ordförande seminariet och hälsade i sedvanlig ordning alla deltagare hjärtligt välkomna. Speciellt överläkare Holger Stalberg från Södersjukhuset i Stockholm och tandhygienisten Gunilla Ekman från Västerås Lasarett som var seminariets huvudtalare.

Holger Stalberg

Holger som var först, var inbjuden att tala om akut- och ambulansvård. Detta efter två artiklar som skrivits i Lary. Men det blev väldigt mycket mer. Helikoptrar, brandkärer, akutbilar, olyckor, räddningaktioner, det enda som saknades var faktiskt ubåtar. Av naturliga skäl lite stockholmssinriktat men samtidigt mycket intressant och nyttigt.

Den "rackar'n" tog nästan hela Gunillas föreläsningstid. Kaffet fick flyttas fram. Vi deltagare fick mindre tid på oss att vila, mumma oss samt sätta på oss lite fina kläder inför kvällens festmåltid. Men jag tror ingen blev sur över det för Holgers föreläsning var både intressant och

Gunilla Ekman berättade om strålningens inverkan på våra tänder

medryckande. Dessutom kan vi inte skylla på Holger, det var faktiskt vi själva som var så frågvisa att tiden bara flög iväg.

Gunilla Ekman

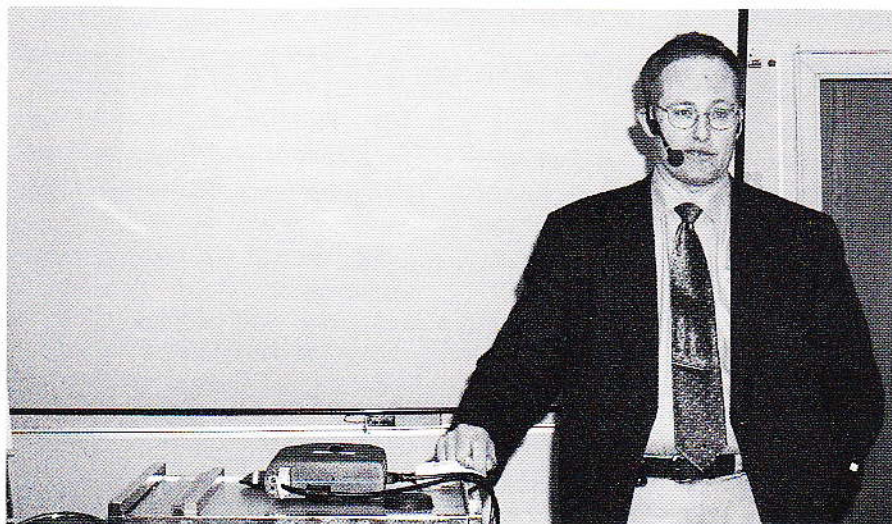
Gunilla fick tyvärr lite för kort tid till förfogande. Men det som hon ändå hann med att berätta om var desto mer givande. De flesta av oss har säkert haft ett och annat tandproblem efter strålningen. Därför kände vi igen oss när hon berättade om vilka problem som kan uppstå.

Hon redogjorde också för sitt

arbete som tandhygienist på Västerås Lasarett. Lite snack blev det också om den nya tandvårdreformen. Men framför allt hur man mäter salivavsöndringen hos oss strålbehandlade.

Festmiddagen

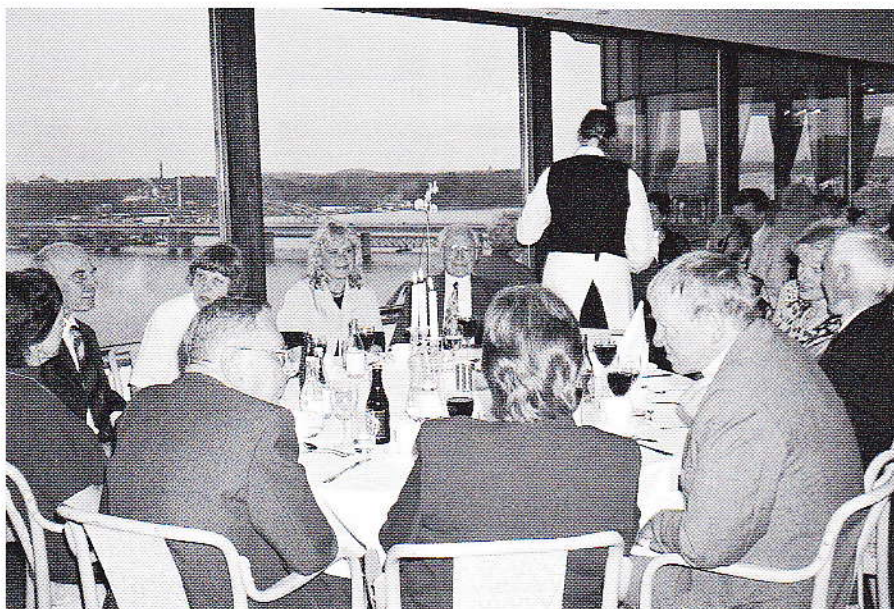
Som vanligt bjöd förbundet med ekonomiskt bidrag från fonden på en alldeles utsökt middag. För att ni inte skall bli riktigt avundsjuka så tänker jag inte skriva om vad vi åt. Istället kan jag berätta att vi hade en mycket trevlig afton. Det blev till och med lite allsång och vår kanslichef Bo Zachrisson fick stora applåder när han utbrast i en duett med sig själv. En tradition uteblev dock, utnämningen av nya hedersmedlemmar. Men enligt säkra källor fanns det inga som nominerats. Detta kanske därför att reglerna för att bli hedersmedlem, med all rätt, har skärpts något.

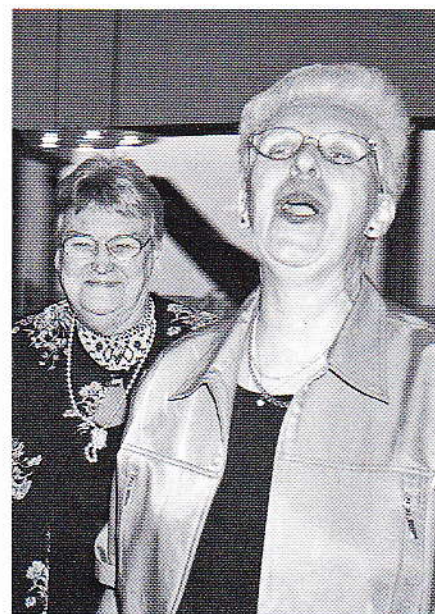
Holger Stalberg informerade om akutsjukvården

Många fina miner och viner

sågs hos festdeltagarna!

Laryngförbundets
Seminarie och
Riksstämman
den 4-5 maj

Riksstämman

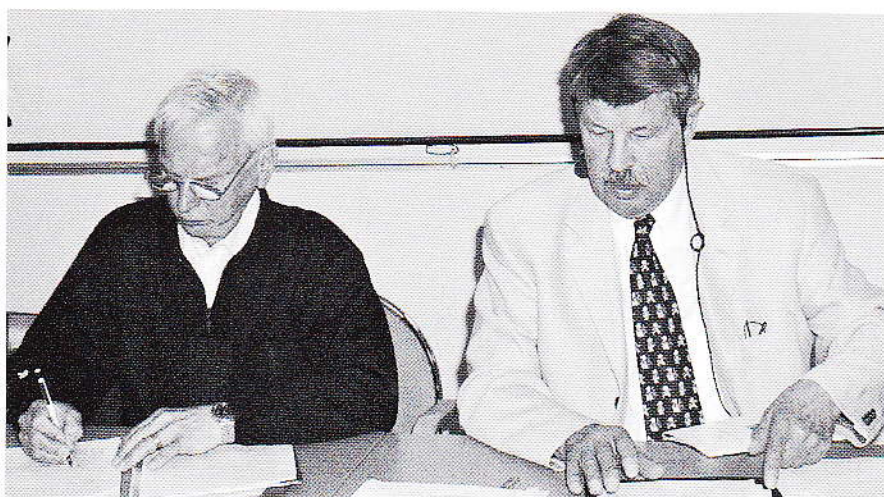
– Text och foto Gunnar Schneider–

Vår ordförande Bo Persson öppnar mötet.

Efter en mycket trevlig och god festmåltid på fredagskvällen så vaknade vi på lördagsmorgonen "pigga som mörtar" till det mer allvarliga. Den stora årliga händelsen i vår organisation. Riksstämman.

Vår ordförande hälsade alla välkomna och öppnade mötet. Parentation hölls med en tyst minut för de medlemmar som avlidit under året. Till ordförande för mötet valdes Carlösten Nordmark och till sekreterare valdes Kaarlo Vuolle. Ola Gardelin och Lennart Johansson valdes att justera protokollet. Den fråga som är mest nervig, är om styrelsen skall få ansvars-

Kaarlo Vuolle, sekreterare och Carlösten Nordmark valdes till ordförande.

frihet. Den godkändes även i år. Verksamhetsberättelsen godkändes. Verksamhetsplanen godkändes. Alla ekonomiska rapporter och budgetförslag godkändes. Allting godkändes nästan, endast motionen från stockholmsföreningen avslogs.

Gert Hall avgick

Några förändringar blev det dock i styrelsen. Gert Hall var mycket duktige kassaförvaltare hade avlagt sig omval. Arbetet som ordförande i Laryngfonden är arbete nog. Det Gert gjort som kassaförvaltare i förbundet är ovärderligt. Han fick ordning på förbundets ekonomi. På lite drygt 4 år vände han skulder på ca 200.000 till ett överskott på nästan lika mycket, det är inte fy skam. Det han utträttar i fonden hoppas jag

att någon annan, mer insatt person vill berätta om. Men det kommer kanske inte förrän den dag han slutar i fonden som ordförande. Men vi får hoppas att han stannar i fonden i många år! En liten rapport om fondens arbete i varje nummer vore ett mycket intressant inlägg.

Som ny ledamot i förbundsstyrelsen, i stället för Gert, valdes Britt-Marie Eriksson från stockholmsföreningen in. Som suppleant valdes Solveig Person från göteborgsföreningen.

I övrigt påpekade Carlösten, som att konsulentverksamheten var en mycket viktig uppgift. Även Lary fick klart godkänt "tyckte stämman".

Lugnt och sansat.

Det finns mycket som jag skulle vilja

rapportera om när det gäller riksstämman. Men den har liksom hamnat i ett litet "lugnläge". Inga stora diskussioner. Om det är av blygsel eller annan orsak vet jag inte.

Höjd avgift till förbundet

Ett beslut som dock kommer att påverka alla föreningar är den höjda medlemsavgiften till förbundet. Alla föreningar kommer från och med 2002 att få betala 75 kronor per medlem till förbundet istället för som nu 50 kronor.

Den här frågan trodde jag skulle bli ett hett debattämne, men "tji fick jag". Hoppas att föreningarnas ekonomi tål detta. Risken finns att om medlemsavgiften höjs ute i föreningarna så kanske medlemmarna sviker.

Samtidigt måste förbundet öka antalet funktionshindrade medlemmar i förbundet. Vi måste upp till 500 personer för att få statsbidrag enligt vår förbundsordförande. Därför har jag lite svårt att se logiken i beslutet.

För att varje förening ska kunna nå sina uppsatta mål så måste vi förmodligen öka medlemsavgifterna. Kanske inte bara med de 25 kronor som skiljer utan kanske ytterligare en 25-krona.

För att försöka klargöra mina farhågor så vill jag bara berätta att, när vi i stockholmsföreningen började ta betalt för kaffe och bröd på våra medlemsmöten så minskade antalet deltagare med nästan en tredjedel. När vi sen tog bort avgiften på 20:- och bjöd på fiket igen så ökade inte antalet utan fortsatte med den trogna skara som nu deltog.

Vad som kommer att hända i den här frågan får framtiden utvisa. Men jag tror att en gemensam satsning

Gert Hall redogjorde för ekonomin.

på medlemsvärning vore bra. Jag tror också på ett utvidgat samarbete mellan föreningarna i dessa frågor.

Valberedningens arbete

Det märkliga var att många av föreningarnas nomineringar inte fanns med i valberedningens förslag.

Medan andra icke nominerade fanns med. Jag kanske sticker ut hakan lite för mycket nu, men jag kan inte låta bli att fundera på hur valberedningen hittat de personer som inte var nominerade. I våra stadgar står det att: "Nomineringar till riksstämmans val skall, för att vara giltiga, vara valberedningen tillhanda senast den 15 mars". I kallelsen fick vi en lista på de nominerade. Jämför man listan med valberedningens förslag så överensstämde den inte alls på vissa poster.

Det framgick klart att valberedningen inte varit i kontakt med någon av de personer som föreningarna nominerat, då undrar jag hur man överhuvudtaget kan bedöma vilka som skall föreslås.

Ett litet tips!

Med okey, det är inget som säger att de som valdes är sämre ledamöter

än de som inte valdes. Jag måste ändå ge valberedningen en "liten spark i baken". En spark som gör att de till nästa år försöker att ta sin uppgift på lite mer allvar. Framför allt om vi ute i föreningarna inte skall tröttna på att nominera kunniga personer till våra styrelser och framför allt att de nominerade själva inte känner "det är ingen ide att ställa upp". Ett litet tips! Ta kontakt med alla som nominerats. Ta reda på vilka kunskaper de har! Ta reda på vad de skulle kunna tillföra styrelsen. Annars blir det lätt så att miss-tankar om att det finns andra krafter som försöker lägga sig i valberedningens arbete?

Det var flera personer som valdes in, som aldrig tillfrågats om de vill ställa upp, varken av valberedningen eller de som föreslagit vederbörande.

I övrigt var det en mycket lugn och städad riksstämma. Tiden var utsatt till ca 13.00 med en liten kaffepaus inlagd. Hela stämman var överstökad på lite drygt en timma, så kaffet fick drickas efteråt. Jag tror att det är lite av ett tidsrekord.

Med dessa ord tycker jag det är på plats att tacka Laryngfonden, som med de bidrag vi får, gör det möjligt för oss att kunna träffas en gång varje år, dels för att ha ett trevligt seminarium men också för att Laryngförbundet skall kunna hålla sin Riksstämma.

**Ett speciellt tack till
Gert Hall för allt det arbete
han utfört som kassaförvaltare
i Svenska Laryngförbundet.**

*Rapportör och "tyckare"
Gunnar Schneider.*

I vår serie om Svenska pärlor kommer här den andra delen av Ragnar Sarin. Vi uppmanar även i detta nummer att du som har en pärla, ett smultronställe att skriva om detta. För vi hoppas at du inte vill vara ensam där och inte unna oss andra att dela din upplevelse.

Ännu en Svensk pärla Älvkarleby vid Dalälven i Nord-Uppland

– Text Ragnar Sarin –

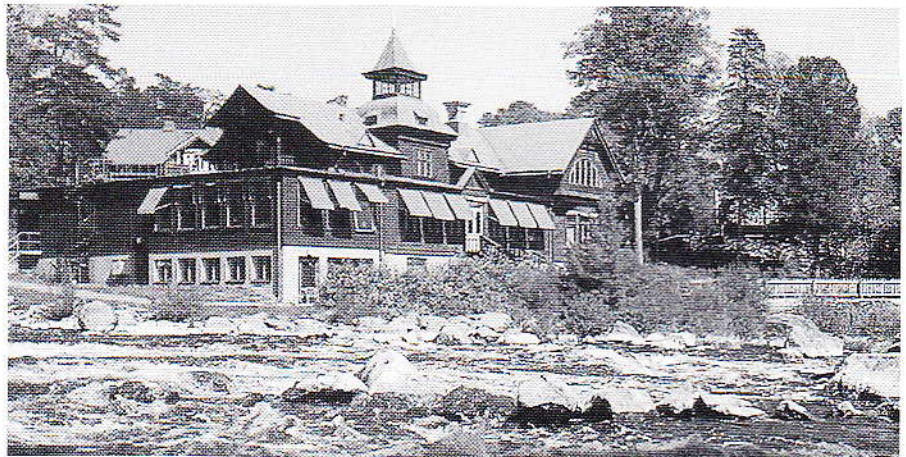
Här har människornas liv kretsats kring vatten i över tusen år.

Älvens klara vatten har gett feta laxar på matborden, drivit kvarnar och järnverk och så småningom genererat elenergi. I dess spår har följt allt från turism till högteknologisk energiforskning.

När Älvkarlebyns historia börjar är oklart, men det stora gravfältet vid Västanå har daterats till yngre järnåldern. Laxen lockade tidigt munkar – tidens turister. Redan på 1100-talet rimmade en munk från Julita kloster inför ett välfyllt laxfat:

**Hjälmare gädda och sotare brax
Mälare sik och Älvkarleby lax
är bästa fisk i Sverige tags....**

Kungsgården på Västanå är från medeltiden och nämns i en text från 1341 som Aelwakarleby. Järnbruket vid Älvkarleö anlades på 1660-talet. Den första fasta broförbindelsen över älven stod färdig 1816, då Carl

Älvkarleby Konferens- och Turisthotell

XIII:s bro öppnades. Ett nästa steg i utvecklingen togs 1869 då Pontonjärbataljonen, senare Svea Ingenjöreregemente, invaderade Laxön. Man byggde ett sommarläger där för att kunna öva broslagning över den strida älven, en verksamhet som fortsatte under nästan 100 år. Munkarna på 1100-talet lär inte ha varit så väl sedda av lokalbefolkningen och så var väl inte alltid heller militären, åtminstone inte hos traktens män. Under slutet av 1800-talet hade också turismen tagit fart och 1898

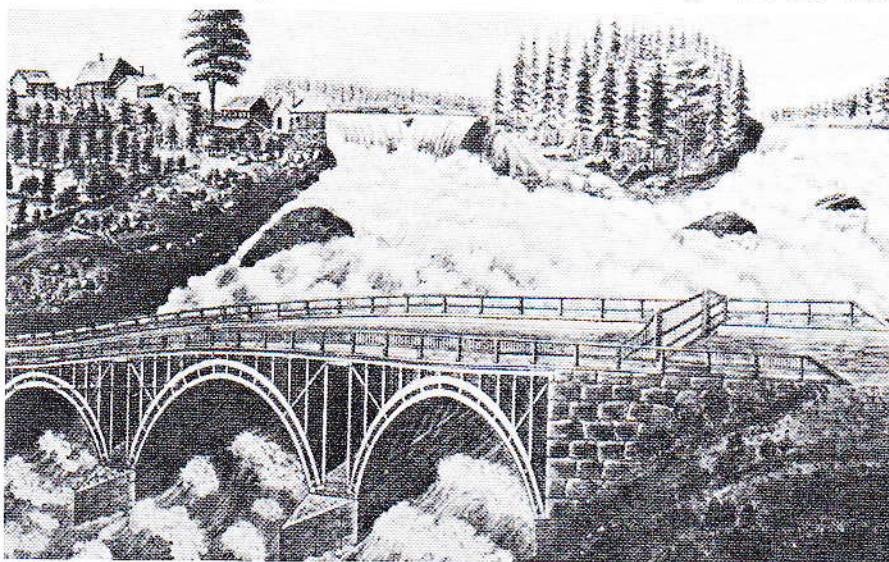
stod det klassiska Turisthotellet vid brofästet färdigt.

Kraftverket

Den stora förändringen kom naturligtvis när kraftverket byggdes och älven reglerades. Verket togs i drift 1915 och då tystnade i stort sett de mäktiga fallen. De kan dock återuppstå emellanåt. Själv minns jag tydligt en mörk höstkväll i slutet på 50-talet, då jag cyklade mot Älvkarleby norrifrån och möttes av ett bedövande muller flera kilometer från kraftverket. Alla luckor i dammarna var öppna och man släppte förbi 1300 m³/sekund!

Riks-13

Nästa stora förändring för Älvkarleby kom under andra världskriget, då en ny bro över älven blev färdig och dåvarande Riks-13 fick en ny sträckning utanför samhället. Ännu mera vid sidan om har Älvkarleby kommit på 80-talet, sedan E 4:an fått en helt ny motorvägssträckning mellan Mehedeby och Gävle. Det är också anledningen till att jag skriver den här artikeln för det är väl värt att göra en avstickare genom Älvkarleby.

Carl XIII:s bro öppnades 1816. Så här såg det ut då.

Älvkarleby är ett paradys för fisketokiga.

Fallens Dag

Vattenfall visar både kraftverket och vattenbyggnadslaboratoriet regelbundet sommartid och man arrangerar också Fallens Dag en gång om året, då man släpper på rejält med vatten i fallen under några timmar – i år den 17 juni. Det är alltid ett minimiflöde med vatten genom Kungsådran och där kan man på värarna fortfarande se hur laxar

Gammellaxen

hoppas i strömmen eller går in i laxtrappan. I direkt anknäring till kraftverket finns en fiskodlingsanstalt som kan besökas liksom Laxforskningsinstitutet litet längre nedströms. För den fiskeintresserade är det väl tillrättalagt genom Älvkarleby Sportfiske, som sträcker sig 9 km nedströms fallen. Man räknar med att det tas ca 20 ton lax och havsöring per år på sportfisket. Rekordlaxen – Sveriges största - vägde 27,97 kg!

Vandrarhem

Av Ing 1:s läger på Laxön har det

Sägarbo, idyllisk belägen stugby

blivit ett alldeles utmärkt vandrarhem i STF:s regi. Där finns också Turistinformation, en hel del hantverksbutiker, en utmärkt fiskrestaurang och ett fiskemuseum i den gamla officersmässen. Turisthotellet har utvecklats till ett förstklassigt konferenshotell i samma regi och klass som Gysinge Wärdshus några mil längre uppströms.

På Hembygdsgården vid kyrkan på Östanå kan man vid några av sommarens fester köpa laxsmörgås till samma pris som varm korv. Det är en rejäl bit hårt bröd täckt med gravad lax och finklippt dill. För mig idag en riktig delikatess, men jag undrar vad tjugotalets drängar skulle ha sagt? De hade i sina kontrakt inskrivet att de inte skulle behöva äta lax mer än tre dagar i veckan.

Älvkarleby troll

Av Älvkarleö Bruk finns egentligen bara herrgården kvar, även den ett trevligt konferenshotell. I Älvkarleö finns också Söderhällgården med folklivs-

museum och försäljning av Älvkarleby troll och Söderhällstomtar, de senare de tomtar som kunnat ses i Ählen-varuhusens julskyltningar i många år.

Golf och Bad

Inom kommunen finns också en fin golfbana vid Lugnet vid västra älvstranden några kilometer nedströms kraftverket samt ett riktigt badparadis vid Rullsand/Brämsand där Dalälven rinner ut i Gävlebukten. Alldeles norr om Rullsand finns naturreservatet Billudden, som är Uppsalaåsens utlöpare i havet. Här finner man mängder av havtorn och här ligger också det gamla fiskeläget Billhamn, som numera är grundlagt på grund av land höjningen.

Delikatesser

En sista vattenanknuten delikatess från Älvkarleby. Är du där i slutet av augusti försök få tag på halstrade nejonögon. De fångas i tinor vid stenkistorna vid Carl XIII:es bro och kallas tyvärr något så litet spännande som rundmun i biologiböckerna – men nog låter väl nejonögon mycket bättre eller nättig som den heter i Klarälven.

Hälsa på i Älvkarleby tycker en gammal skutskärsbo.

Ragnar Sarin

Rullsand, badälskarnas, soldyrkarnas, naturisternas, windsurfarnas paradys "Mellansveriges Riviera" vid Dalälvens utlopp

Återbesök

Mycket har hänt sedan sist

– en annorlunda reseskildring –
från Södra Laryngföreningens resa till Prag

– Text och teckning Eva Thors –

Det blåser nya vindar
genom Prag.
Denna stad som,
i en ständigt pågående
tidsförskjutning,
är på resa mellan gotik
och jugend.

Överallt sträcker nyrenoverade byggnader på sig, äntligen tillmätta sitt rätta värde. Ur aska återuppståndna.

Vart tiggarna tagit vägen vet inte jag. För några år sedan satt de på rad utanför affärerna, i tvärdraget mellan kommunism och kapitalism. Nu är de borta. Har de förflyttats, för att inte besvär turismen? Eller är jag miss-tänksam i överkant?

Förra gången jag var här, havererade jag, av alla ställen på turistbyrån, där en kvinna i den tyngre medelåldern njöt sin statliga maktposition. Godtyckligt avfärdade hon några som sökt hennes hjälp. Bland andra mig. Jag fick vackert gå därifrån med oförrättat ärende.

Uppbragt. Och nödig!

I Prag är det lätt att gå vilse

Men Prag bjöd också på den mest charmerande artighet. På knagglig engelska gjorde, icke offentligt anställda, allt för att hjälpa en lätt vilsegången turist till rätta.

Korvar och skinka i teaterfoajén

Det var en kontrastrik stad. Arrogans mötte uppriktig omtanke, och öststatsgråa nybyggen framhävde skönheten i de av ännu äldre datum. Ett talande exempel på de halsbrytande motsättningarna man ställdes inför, fanns i en köttbutik. *Jo, du läste rätt.* I en lokal som mest verkade ha varit teaterfoajé, chanserad till charkuteri, glänste korvar och skinkor, under kristallkronornas klirr.

Jag försökte hitta tillbaka dit nu under mitt senaste besök, men i Prag

går man vilse. Vilket bara är trevligt, eftersom det finns så mycket att titta på.

Mozart och Don Giovanni

Tidigare rasade hela kvarter mot sin undergång. Många byggnader kunde inte dölja förfallet bakom sina leende fasader. Nu är staden storstädad och dess innevånare håller hårt i sina mobiltelefoner, den nyvunna frihetens attribut. Den där oväntade vänligheten är tyvärr också undanstoppad. Nyfikenheten som drev fram den är stillad i varuutbudet från väst. De som har råd lever samma sorts liv som du och jag gör nu. Välklädda, mättade och lätt desperata – eller har jag fel igen? De som fortfarande inte har några pengar syns inte längre.

Jo, utanför marionetteatern där trådar löper samman, kurar några av dessa bröder, medan jag sjunker ner i salongens bekväma dunkel, där Mozart varje kväll uruppför "Don Giovanni". Med förtvivlans mod och envishet, försöker han hålla kvar sin tid, men den som drar i trådarna låter motorbuller och flimrande TV-ljus tränga in i hans 1700-tal. I en gammal stad i ett nytt land. Där Moldau makligt för samman presens och imperfekt.

**Mozart lyfter taktpinnen
och låter ridån gå upp för
andra akten.**

Var kommer kraften ifrån?

– Text och bild Gunnar Schneider –

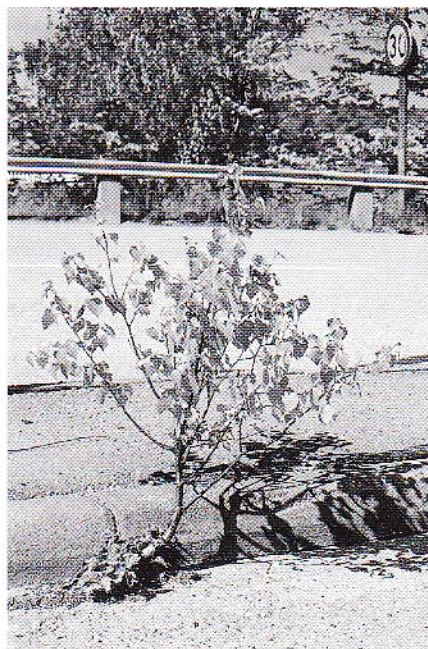
En liten björk växer rakt upp ur asfalten! Ingen jord finns. Näringen måste vara noll. Men den står där. Inte så stor, men ändå. Ett träd bara sticker upp nästan mitt i gatan. Bilar åker förbi dagligen. Tunga lastfordon. En och annan matte eller husse går förbi med en hund som kanske lyfter på benet och ger den en skvätt. Skulle man sitta där hela dagen så skulle säkert en eller annan människa traska förbi i stavgång i jakten på att få en playakropp inför sommaren.

Man undrar var kraften kommer ifrån?

Likadant är det väl med oss människor som har gått igenom en svår sjukdom. Var fick vi vår kraft ifrån, att gå vidare, att hålla ihop äkten-skap, att stå ut med den kämpiga tiden med strålning och operation. Tänder som måste dras ut. Tal som förändras. Mat och dryck blev till ett litet helvete. Några av oss fick följd-sjukdommar.

Är det möjligen det här som kallas urkraften?

Jag vet inte om urkraften finns. Men något urnaturligt måste det vara. Det enda jag är säker på är att vi människor har en anpassningsförmåga som är ofattbar. Inte bara det att kroppen många gånger läker sig själv. Psyket har också ett naturligt

Ibland kommer kraften från ingenstans

sätt att rätta till olika sorters känslor. Kanske är det så att får man cancer och cellerna förökar sig ohämmat är det likvärdigt med många andra olika sjukdommar. Fobier. Psykos. Någoting i kroppen går fel och ibland kan inte vårt immunförsvar klara av situationen utan ger oss en allvarlig sjukdom.

Det är nu kraften sätter in!

De flesta av oss har klarat detta på ett ofattbart sätt. Vi kämpar vidare. Inte minst vi som upptäckt att

gemenskap ger en trygghet. Vi har upptäckt att det finns andra i samma eller en liknande situation som vi kan prata med och få stöd utav. Det finns en gemensam nämnare mellan oss. Men vi vet att det finns patienter runt om i hela vårt land som sitter ensamma och kanske isolerar sig därför att de inte vet att vi finns.

Jag hoppas och ber att personalen på våra behandlande sjukhus förstår att det är viktigt att vi får träffas och utbyta erfarenheter och tankar. Jag hoppas också att de hjälper oss att sprida budskapet om att i första hand föreningarna finns och i andra hand att vi har ett riksförbund som på alla sätt försöker att hjälpa till med rehabiliteringen, på vårt lilla sätt.

En ensam liten björk

Den lilla björken på första sidan ser mycket ensam och övergiven ut. Den kanske kämpar ännu mer än vad vi fått göra för att överleva? Det får vi aldrig något svar på. Men det vi kan göra är att fortsätta kämpa tillsammans. Vi är ju inte lika fastrotade som vår lilla björk.

Med dessa ord vill jag, redaktionen och hela kansliet önska er alla en riktigt skön sommar.

VI ÅTERKOMMER TILL HÖSTEN IGEN
GUNNAR SCHNEIDER

Nässlingen

Byggettans konferens- och semesterö!

Den lilla ön Nässlingen utanför Ljusterö i Roslagen har genom åren varit ett givet mål för många sommarutflykter.

Byggettan som äger ön har också byggt en högklassig kurs- och konferensanläggning på ön.

Egna stugor

På Nässlingen finns ett stort antal stugor av olika storlek.

Service

Stugorna är utrustade för självhushåll.

På området finns tillgång till affär med ett vid sommartid nödvändigt sortiment. Det finns också restaurang i huvudbyggnaden. Telefon. Båthamn för gäster.

På ön finns motionsslinga, fot-

bollsplan och bordtennisbord (ta med racket och bollar). Bastu finns med dusch och möjlighet till havsdopp. Också roddbåtar står till gästernas förfogande. Flytväst finns att hyra.

OBS! Missa inte att skicka in anmälningskupongen till "relax-helgen" den 11-14 oktober.

Kupongen finns i mitten av Lary

Kerstin Wähler

- ny medarbetare på kansliet och i redaktionen

Mitt namn är Kerstin Wähler och jag är nyanställd på KANSLIET i SOLNA/Bergshamra. Bergshamra är också min hemort sedan 32 år.

Annars är jag en s.k urstockholmare, men jag trivs mycket bra i Bergshamra där vi har närhet till allt, och då tänker jag främst på dom fina skogs- och promenadstråken runt Edsviken och Brunnsviken. Även Hagaparken ligger i närheten.

Jag är sedan 1966 gift med Wolfgang, som är född i Tyskland i Dresden den vackra staden, som nu återuppbyggs i rekordfart. Ruinerna man skådat i alla år blir fint renoverade.

En dotter har vi och hon är präst i Svenska Kyrkan.

Lite om mig själv så har jag de senaste 17 åren arbetat i ett mindre familjeföretag, där jag skötte allt på ekonomiavdelningen, men p.g.a av ägarens ålder och sviktande hälsa såldes företaget, och därav

försvann stora delar av arbetsuppgifterna och personalen.

Jag har många intressen som gör livet glatt, men just nu är det största intresset inriktat på vår lilla hund som tar det mesta av vår fritid. Hon är en envis Bedlingtonterrier vid namn Fanny och hon kräver daglig vård av sin päls, långa skogspromenader och mycket ömhet.

Arbetet här på kansliet är trevligt, det känns bra att få arbeta med människor, och det är stimulerande att få göra många varierande arbetsuppgifter. Jag ser fram emot att kanske få träffa många av medlemmarna vid de tillfällen som kommer att ges.

Maj 2001 KERSTIN WÄHNER

Uppsala Laryngföreningen ger tips om föreläsare!

Uppsala Laryngförening har vid ett flertal tillfällen anlitat Peggy Franzon dels på de årliga rehabiliteringsdagarna i Gysinge och dels på enskilda studiedagar där hon varit en mycket uppskattad föreläsare.

Ämnen som Peggy behandlar rör kommunikation och vad som då uppstår mellan människor. Hon belyser viktiga komponenter vid mänskliga möten som är oberoende av själva talet. Det har varit givande för patientgrupper med de talproblem som larynger och munhåleopererade kan ha.

Vi är olika

Vidare har vi fått veta hur olika vi är i inlärningsituationer. Hur vi skiljer oss åt då vi ska lära in något.

Peggy Franzon, egen företagare föreläser om inläring, stress och kommunikation.

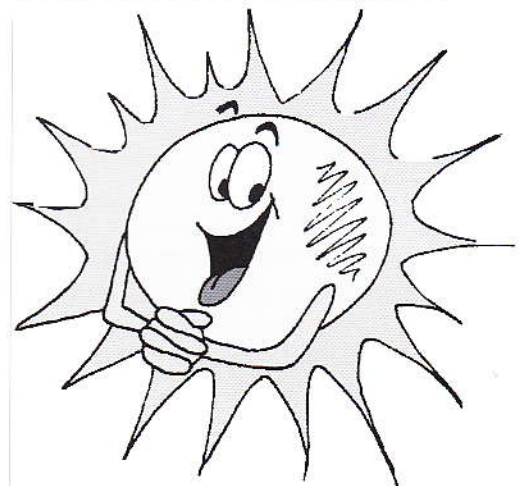
Föreläsningarna har bl a innehållit roliga analyser av deltagarna. Peggy har berättat hur olika vi människor reagerar under stress och hur det kan påverka samspel och inläring.

Genom arbetet med medlemmarna i Laryngföreningen har Peggy Franzon bekantat sig med svårigheter som den här gruppen har och hon är intresserad av att fortsätta kontakten.

Uppsala Laryngförening vill med dessa ord varmt rekommendera Peggy Franzon som föreläsare vid rehabiliteringskurser ute i landet.

För närmare information står jag gärna till tjänst 018-6115325

GUNILLA BELING
LOGOPED I UPPSALA

**Laryredaktionen
önskar alla våra
läsare en skön och
trevlig sommar
med mycket sol,
värme och bad.**

SEVINJ NEIMATOVA, BO PERSSON
RAGNAR SARIN, GUNNAR SCHNEIDER
KERSTIN WÄHNER, BO ZACHRISSON

Kansliet håller stängt vecka 3!

Svar på frågor till Doktors spalt

Docent
Richard
Kuylenstierna

I Svenska Dagbladet den 12 april i år kunde man läsa en artikel med temat att vårtvirus ökade risken för cancer i munhålan. Det är ju ett välbekant faktum, inte minst för Lary's läsare, att främst rökning men också alkohol, eller alkohol och rökning i kombination, kan bidra till uppkomsten av tumörer i munhåla, svalg, struphuvud, lungor osv. Det finns emellertid naturligtvis en fara i att förenkla och man har vetat länge att andra orsaker också kan ha stor betydelse för tumöruppkomst.

På senare år har intresset kommit att rikta sig särskilt mot virus som tänkbar utlösande faktor vid vissa typer av tumörer inom munhåle- och svalgområdet. Man har i många år vetat att virus har betydelse för uppkomsten av tumörer i livmoderhalsen, men nu har man också lyckats knyta virus till uppkomsten av tumörer i munhålan. Den virusform som man anser har störst betydelse är samma typ av virus som ger upphov till vanliga hudvårtor, nämligen papillomavirus. Till skillnad från patienter med rökutlöst tumör i munhålan fann man att virusorsakade tumörer främst var belägna i tungans bakre delar och i halsmandlarna. Man har också lyckats fastställa vilka undergrupper av vårtvirus som är särskilt starkt kopplade till uppkomsten av tumör.

Alltfler tecken tyder också på att även andra virusformer, exempelvis herpesvirus, kan ha betydelse för uppkomst av tumörer i munhåla och svalg. Ur många aspekter är dessa upptäckter av stor betydelse, både diagnostiskt och i framtiden också terapeutiskt. Personer med virusorsakade godartade förändringar i

4 SVENSKA DAGBLADET

NYHETER

CHEF, BENRIK ENNART, REDAKTÖRER: MORAN LYDAGSTEDT, TOM HANSSON, DENNY LEONARDO, ANETTE WILHELMSSON.
TILLÄGGSREDAKTÖR: TILLYS ÖSTLUND. E-POST: nyheter@lary.se

Vårtvirus ökar risken för cancer i munhålan

FORSKNING | Kopplingen slås fast för första gången

► Samma virus som orsakar cancer i livmoderhalsen kan nu också knytas till tumörer i munnen, speciellt på tungroten och i tonsillerna.

Detta första verkliga bevis för

Resultatet som publiceras i dagens nummer av den amerikanska medicinska tidskriften *New England Journal of Medicine* slår för första gången fast kopplingen mellan papillomavirus och mun-

virus, men de olika studierna hittills har givit skiftande slutsatser.

Vi har nu för ändligen stabila epidemiologiska belägg på sambandet, säger Joakim Dillner, och det är oerhört intressant och viktigt eftersom infektioner går att förebygga.

Tidigare har framför allt rökning och alkohol identifierats som riskfaktorer vad gäller dessa dessa cancerformer.

Forskarna kunde inte heller något samband mellan rökning och virusrisker, dvs sätt avstå från rökning tycks inte minska risken på med virus.

Undersökningen säger ingenting om hur de cancerdrabbade infekterats av papillomavirus.

Även om få studier har gjort pekar det mesta på att virusöverföringen sker sexuellt, allt via munsex, säger Joakim Dillner.

munhålan skulle kunna betraktas som riskgrupper och följas särskilt noga. Ur ett tumörbiologiskt perspektiv är dessa upptäckter av synnerlig vikt. Tumörer med olika uppkomstmekanism kan också tänkas reagera på olika sätt inför de terapeutiska möjligheter vi har, då främst när det gäller kemoterapi och strålbehandling. Vävnadsprover kan måhända tas från tumörer i munhålan och med utgångspunkt från de fynd man gör med olika analyser kan i framtiden behandlingen skraddarsys så att största möjliga effekt uppnås.

Artikeln i Svenska Dagbladet visar att det finns ett stort intresse för frågor som rör elakartade sjukdomar i största allmänhet. Jag tror att det är utmärkt att man informe-

rar om riskfaktorer för tumörer i största allmänhet. Det är säkert också intressant med litet bredare kunskaper om olika tumörformer; hur vanliga de är i samhället, vilka alternativa behandlingar som finns och hur det brukar gå. Att man nu funnit att virus har betydelse för uppkomsten av tumörer inom munhåla- och svalgregionen är en viktig upptäckt. Det betyder självfallet inte att det skett ett genombrott när det gäller möjligheterna av att behandla elakartade tumörer inom området, men det är ytterligare en länk i den långa kedja av problem som måste lösas och där många länkar ännu återstår att analysera.

RICHARD KUYLENSTIERNA
DOCENT, ÖVERLÄKARE

Rätt lösning på LA KRYSS I

Det här krysset var tydligen svårt och vi fick in tre lösningar. En svårighet var nyckelordet "DROG" och det gjorde ofta den ryske stormästaren i schack Michail Tal.

Förstapristagare blev Gun-Marie Björk, Jönköping. Andrapriset togs hem av Margareta Ene-lund, Halmstad och tredjepriset gick till Rolf Levin, Ludvika.

Redaktionen niger, bockar och gratulerar alla pristagarna.

KAN ANKA VARA → **SÖLA KAN VARA** → **INTERVALL** → **SKÖR** → **25: PER KILO** → **FLYGBOL. TILLSAMMANS** → **ÄNGLA-STADEN** → **RAKELS SYSTEM** → **HAR BREV KORT**

VAR VÄL MAKA-LOS → **ÄR ORATOR** → **KRÄVER EGEN LEK** → **IBLAND MED LJUS** → **ELAKT** → **DET VILL SÄGA** → **0** → **KAN VARA DRIV-ANDE** → **MÅTAS IN**

VAR I 14 ETT → **DAR VÄNDER MAN** → **FUL FISK** → **BÄVAR HAN ?** → **PRICKAS SOM SMA** → **MEDDE-LANDE**

FIN SOM BLEV KVAR → **MED SKULD** → **KRYSS-KRYP GISTNA** → **KAL-LADES** → **HA DET BRA! NUNAN** → **OK** → **FYRA I ROM**

SHILLING → **RESTER** → **MUTAT** → **PÅ BIL FRÅN LODZ** → **Ö SOM KARL** → **NU MED Q8** → **PAR** → **PRÖ-VATS** → **RUND ROD**

SHILLING → **RESTER** → **FAR I LUFTEN** → **LÄNGRE I IB. SIGN** → **BÄTT-RADE JORD** → **FRÄLSTE GRÖN-LAND** → **KANSKE KORT**

BÄR → **LÄGLAND** → **DRAR IBLAND** → **EN KRYSS-GUD** → **RHEN OCH RHONE** → **ÄR VÄL ATLAN-TIS** → **FÖR VIN OCH SPRIT** → **C FÖRR** → **HAR SVAMP** → **SES MED SAN** → **STOP-PADE DRAKE**

OMSLAG → **I ARI-ZONA** → **ÄR VÄL ATLAN-TIS** → **FÖR VIN OCH SPRIT** → **C FÖRR** → **HAR SVAMP** → **SES MED SAN** → **STOP-PADE DRAKE**

DELAR BERN FÖRBUND → **RIA** → **TAXA** → **ETUI** → **ÄR VÄL ATLAN-TIS** → **FÖR VIN OCH SPRIT** → **C FÖRR** → **HAR SVAMP** → **SES MED SAN** → **STOP-PADE DRAKE**

ÄR TÄR-ENDO ALV EXEMPEL PÅ → **DAM MED KNUFF** → **SÅGS MED SKÖL** → **DRIVS** → **FYLKE BUD** → **HAR AVEN POTÄTIS** → **BLEV MÄNCH. U. I ÅR** → **SKAPADE DALEN** → **ROMAR-NASA** → **MITT I MORA** → **FÖR VÄR ELIT ÖL**

ÄR TÄR-ENDO ALV EXEMPEL PÅ → **DAM MED KNUFF** → **SÅGS MED SKÖL** → **DRIVS** → **FYLKE BUD** → **HAR E SOM BAS TA** → **AMIRAL MED SON** → **KORT VITT GIFT** → **DÄR STOD SLAG** → **SÅ ... KAN MÅN VARA**

BLAND-NING → **SVAGT** → **FÖR KOM-PASS** → **KORT VITT GIFT** → **DÄR STOD SLAG** → **RYSSJA**

RAGNAR SÄRN → **SVAGT** → **FÖR KOM-PASS** → **ÄR EN SÅDAN TACKT** → **RYSSJA**

LA KRYSS. Lösningen på krysset kan skickas till Svenska Laryngförbundet, Barks Väg 14, 170 73 Solna före den 15 augusti 2001. Märk kuvertet "La Kryss 2/01". Först öppnade rätta lösning belönas med en lott från Cancerfondens Riksloteri. Andra pris är 8 vykort med motiv av Carl-Anton, tredje pris är 6 vykort. Rätt lösning på krysset och pristagarnas namn publiceras i Lary nr 3/01.

Namn:.....
 Adress:.....
 Postnr:.....
 Postort:.....

SVENSKA LARYNGFÖRBUNDET

läns och regionalföreningar

med kontaktpersoner

Laryngföreningen Dalarna

PER TESTAD

Kung Magnigatan 19, 791 51 Falun
Tel: 023-267 17

Laryngföreningen Gävleborg

SIV BAGLIEN

Oxtorget 1 B, 2 tr.
826 32 Söderhamn
Tel & Fax: 0270-164 59
Mobil 070-548 60 39

Norra Sveriges Laryngförening Umeå

BO PERSSON

Övre Hantverksgatan 20A
831 86 Östersund
Tel. 063-12 30 41
Mobil 070-512 51 96
E-post bo.persson.laryng@telia.com

Hallands Laryngförening

ULLA KARLSSON

Betelvägen 10, 302 30 Halmstad
Tel. 035-10 21 23

Stockholms Läns Laryngförening

GUNNAR SCHENIDER

Henriksdalsringen 45, 131 32 Nacka
Tel. 08-615 03 24
E-post gunnar@nbox424.swipnet.se

Sydöstra Laryngföreningen

KJELL ANDERSSON

Rättarvägen 4, 612 31 Finspång
Tel. 0122-155 47

Södra Sveriges Laryngförening

LENNART JOHANSSON

Per Albin Hanssons väg 56 B,
214 63 Malmö
Tel. 040-96 23 40

Laryngföreningen Göteborg

Box 12053, 402 41 Göteborg

GÖSTA JORHEDE

Lilleby Bäckedalsvägen 99
423 49 Torslanda
Tel & Fax. 031-56 35 41

Uppsala Laryngförening

STIG JOHANSSON

Fyrislundsgatan 60, 754 46 Uppsala
Tel. 018-25 28 63

Västmanlands Laryngförening

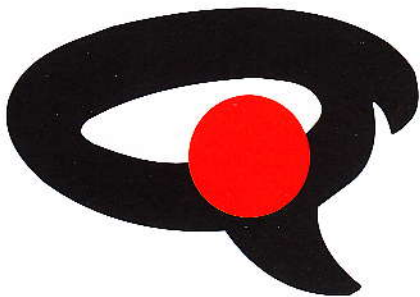
KAARLO VUOLLE

Lerkärilsgatan 10, 732 51 Västerås
Tel. 021-41 74 76

Laryngföreningen i Örebro och Värmlands Län

STEN-OVE PETTERSSON

Styrbordsgatan 12, 652 27 Karlstad
Tel. 054-21 87 35

STIFTELSEN LARYNGFONDEN

*i kamp mot
strup- och munhålecancer*

Laryngfonden – en fristående fond instiftad av Svenska Laryngförbundet – står öppen för ansökningar om bidrag, vilka kan beviljas i enlighet med fondens ändamål:

Fondens ändamål är att främja forskning och utveckling, särskilt inom

områdena laryng-, hemilaryng- och glossektomi samt främja vård och rehabilitering för behövande sjuka inom dessa områden, dock ej sådant som åligger stat, landsting och kommun, enligt gällande lagar, regler och praxis.

Bidrag och gåvor emottages tacksamt på:

**Bankgiro: 5936-5338 • Postgiro: 90 02 02-3
91 82 58-5**

Ansökningsblankett för bidrag finns hos:

STIFTELSEN LARYNGFONDEN

Barks Väg 14 / 170 73 SOLNA / tel: 08-655 40 01

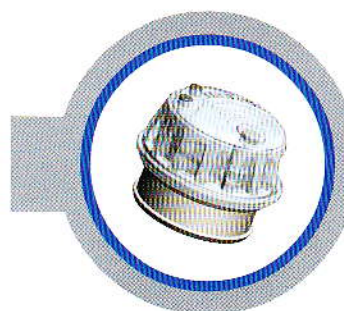
e-mail: laryngfonden.kansli@telia.com

POSTTIDNING B
Svenska Laryngförbundet
Barks väg 14
170 73 SOLNA

PROVOX® *FreeHands HME™*

- Magnetsystem som ger ett lägre talmotstånd
- Justerbar hostventil för maximal komfort
- Med utbyttbar Fukt-Värmeväxlare (HME)
- Unika sidoöppningar för luft
- Flera inställningsmöjligheter
- Diskret design för maximal komfort
- Enkel hantering och underhåll

Nytt Tracheostoma Valv för tal med fria händer

ATOS
MEDICAL
A Perbio Science Company

Atos Medical AB
P.O. Box 183, SE-242 22 Hörby

Tel: 0415-198 00, Fax: 0415-198 98
E-mail: info@atosmedical.com

*Provox är ett registrerat varumärke ägt av Atos Medical AB, Sverige.
Provox FreeHands HME är patentsökt.*